

Kumu “kumovski” krediti

Kako bi se spriječile zloupotrebe, bankarski propisi strogo određuju prirodu odnosa između banke, menadžmenta i njenih dioničara. No, izvještaji Centralne banke pokazuju da je upravo u slučaju jednog dioničara Prva banka prekršila zakon. Radi se o Vuku Rajkoviću, kumu bivšeg premijera Crne Gore Mile Đukanovića.

Rajković je početkom marta 2007. godine izabran za predsjednika Upravnog odbora, a nekoliko sedmica kasnije i za člana Komiteta za nadzor koji je zadužen da osigura da Banka postupa u skladu sa propisima. Međutim, upravo u njegovom slučaju Banka je postupila suprotno.

Kada je Rajkovićeva firma Kia Montenegro zatražila 3 miliona eura kredita od Hypo Alpe-Adria-Bank, morala je obezbijediti i garanciju da će kredit biti otplaćen.

Izbor je bio očit.

Prva banka je izdala mjenicu, a ugovor sa Hypo Alpe-Adria-Bank je potpisan u oktobru 2007. godine. Međutim, obaveze po izdatoj mjenici Prva banka nikada nije evidentirala u svojim poslovnim knjigama niti je o tome obavijestila Centralnu banku, kao ni Kreditni registar, čime je prekršila Zakon o bankama.

Kreditni registar sadrži podatke o svim kreditima koje određena firma ili osoba ima u različitim bankama.

Međutim, kontrolori Centralne banke su utvrdili da ova mjenica nikad nije ni trebala biti izdata. Naime, u to vrijeme je druga Rajkovićeva firma – P&G Agency – dobila od Banke dva kredita u ukupnom iznosu od 1,5 miliona eura. U skladu sa odredbama Odluke o poslovanju sa licima povezanim sa bankom, najveća izloženost banke prema licu koje je u Upravnom odboru ili komitetu je smjela iznositi najviše 10 posto kapitala prve

klase.

Kontrolori Centralne banke su utvrdili da je ukupna izloženost banke u ovom slučaju dvostruko prelazila dozvoljeni nivo.

Aco Đukanović, brat bivšeg premijera Crne Gore (Foto: Vijesti)

Skoro dva mjeseca je mjenica bila bez pokrića, kada je Aco Đukanović, akcionar Banke sa najvećim pojedinačnim učešćem, obezbijedio kolateral iz svog depozita u banci.

Prema nalazima Centralne banke, Kia Montenegro je u tom periodu bila nelikvidna i imala je nisku profitabilnost.

Drugi povlašteni krediti

U Zakonu o bankama, koji je tada bio na snazi, navodi se da banka prilikom poslovanja sa povezanim licima ne smije istim 'pružati povoljnije uslove u odnosu na druga lica koja nisu povezana sa bankom'.

Osim firme Kia Montenegro, Rajković i još tri njegove firme – Global Montenegro, Juventa i P&G Agency su imali povlašten odnos sa Bankom.

Rajkovićevoj firmi P&G Agency je za finansiranje obrtnih sredstava krajem decembra 2006. godine odobren kredit od blizu milion eura. Kredit je odobren na pet godina, sa grejs periodom u trajanju od 12 mjeseci.

Dva mjeseca kasnije, novoosnovanoj firmi Global Montenegro odobren je kredit za kupovinu zemljišta u Budvi u iznosu od 3,1 milion . Naredne godine, samo nekoliko dana prije imenovanja na funkciju premijera, Milo Đukanović je zvanično postao suvlasnik u firmi.

Firmi P&G Agency je u septembru 2007. godine odobren još jedan kredit u iznosu od 500.000 eura. Kredit je trebao biti vraćen u punom iznosu godinu dana kasnije.

Prva banka je iste te godine u decembru odobrila firmi Kia Montenegro još jednu garanciju na iznos od 100.000 eura.

Kontrolori Centralne banke su kritikovali Banku zbog odobravanja kredita sa dugim grejs periodima, kao i činjenicu da je Banka u nekim slučajevima finansijske izvještaje razmatrala samo prilikom odobravanja kredita, ali ne i kasnije, čime je ulazila u veći rizik.

Firma Juventa je u februaru 2010. godine imala 34.000 eura duga prema Banci. Iako ne navode početni iznos kredita, kontrolori su primijetili da je obezbijeđen hipotekom sa 17 mjeseci zakašnjenja. Kontrolori su utvrdili da je firma kasnila sa otplatom kredita 210 dana prije nego je isti produžen za 13 mjeseci uz dodatni grejs period.

Centralna banka u izvještajima navodi da su kašnjenja u otplati kredita posljedica loše prakse prilikom njihovog odobravanja.

Rajkoviću je Banka 8. augusta 2008. godine odobrila stambeni kredit u iznosu od 535.000 eura. Kredit je trebao biti vraćen u punom iznosu nakon 18 mjeseci.

Milo Đukanović, bivši premijer Crne Gore (Foto: Vijesti)

Kredit je obezbijeđen hipotekom na porodičnu stambenu zgradu, približno iste vrijednosti kao i iznos kredita. Mada je kredit do sada trebao biti otplaćen, ova stambena zgrada se, prema podacima Uprave za nekretnine, još uvijek nalazi pod hipotekom.

Prilikom odobravanja ovog kredita Prva banka nije dokumentovala iz kojih izvora će kredit biti vraćen. Kontrolori su, također, zaključili da kredit nije odobren u skladu sa aktima poslovne politike Banke.

Izloženost prema Rajkoviću je i kasnije prelazila dozvoljeni

limit, zbog čega je Centralna banka u septembru 2009. godine naložila Prvoj banci da je svede na propisani nivo.

Pomoć u krizi

Prema podacima iz decembra 2008. godine, zaduženje firme P&G Agency bilo je pokriveno depozitima, u ukupnom iznosu od 835.000 eura. Međutim, kontrolori Centralne banke su utvrdili da je Banka omogućila povlačenje tih depozita. Prva banka nikada nije objasnila zašto, niti je priložila sve dokumente koje je Centralna banka zahtijevala.

Depoziti su povučeni u vrijeme kada se Banka suočavala sa teškim problemima likvidnosti, uzrokovanim dijelom i zbog neotplate kredita. Banka je sredinom decembra dobila 44 miliona eura iz kreditne podrške omogućene novcem građana.

Uprava

Rajković je za predsjednika Upravnog odbora Prve banke imenovan kao predstavnik Monte Nove, firme u vlasništvu Ace Đukanovića preko koje je Banka privatizovana. P&G Agency je u februaru 2007. godine posjedovala vlasnički udio u Banci od 6,7 posto, ali je taj postotak nakon niza dokapitalizacija smanjen na 2 posto. Rajković je u septembru 2007. godine i sam kupio dionice u vrijednosti od 94.000 eura.

Kada je imenovan za predsjednika Upravnog odbora, Rajković nije imao bankarskog iskustva. Centralna banka je u više navrata kritikovala propuste interne kontrole u banci koju je Rajković kao član Komiteta za nadzor trebao kontrolisati. Kontrolori Centralne banke su, također, u više navrata govorili o slabostima interne kontrole te o kršenjima zakona koje interna kontrola nije uočavala ili, pak, nije činila ništa da se ona isprave.